

Αστοί, νοικοκυραίοι, εστιάτορες και καφετζήδες

του Ηλία Ιωακείμογλου

"Σίγουρα λεφτά και εισόδημα μεγάλο" είναι το σύνθημα που γράφει στη σημαία της η αστική τάξη, αυτή η παρακμιακή αστική τάξη που γνωρίζει πλέον να αυξάνει τα κέρδη της μόνο χάρη σε προνόμια: χάρη στους μισθούς πείνας που επιβάλλουν οι μνημονιακές κυβερνήσεις, στις φοροαπαλλαγές, τη φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή, την εύκαμπτη και ανυπεράσπιστα, και για αυτό υπάκουη εργασιακή δύναμη, στη διάλυση των θεσμών προστασίας των εργαζομένων και των συνδικαλιστικών τους οργανώσεων. Πρόσφατο δείγμα της παρακμής της επιχειρηματικής τάξης, η δήλωση των εστιατόρων και των καφετζήδων ότι δεν προτίθενται να μετατρέψουν σε μείωση των τιμών την αναγγελθείσα μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση. Πρόκειται για γλαφυρό παράδειγμα της ανικανότητας της επιχειρηματικής τάξης, μικρής και μεγάλης, να διατυπώσει και να ακολουθήσει μια ηγεμονική πολιτική, δηλαδή μια πολιτική που θα μπορούσε να εμφανίσει την επιδίωξη του ιδιοτελούς συμφέροντος της επιχειρηματικής τάξης ως συμφέρον ολόκληρης της κοινωνίας. Βρισκόμαστε πλέον σε μια εκπληκτική ιστορική φάση κατά την οποία η κυρίαρχη αστική τάξη και ο ταπεινός δούλος της, η παλαιά μικροαστική τάξη, όχι μόνο δεν μπορούν να εκπροσωπήσουν το γενικό συμφέρον (έστω ως έμμεση και στρεβλή έκφραση του δικού τους εγωιστικού συμφέροντος), αλλά δεν το θεωρούν και αναγκαίο -ούτε και έχουν την ευφυΐα να μην επιδεικνύουν το γυμνό συμφέρον τους. Βρισκόμαστε σε μια κατάσταση ηγεμονικής κρίσης και το ερώτημα που μπορούμε πλέον να θέτουμε είναι με ποιο τρόπο αυτή η ηγεμονική κρίση μπορεί να μετατραπεί (ή να μην μετατραπεί) σε επαναστατική κατάσταση.

Έχει σημασία, όμως, να δούμε προς το παρόν με ποιο τρόπο η παροχή διαδοχικών προνομίων από την αστική τάξη στην παλαιά μικροαστική τάξη δένει τη συμμαχία τους.

Με σημείο εκκίνησης το δεύτερο μνημόνιο, η κυβέρνηση της ΝΔ υλοποιεί μια πολιτική συμμαχίας της αστικής τάξης με την παλαιά μικροαστική τάξη με μέσο την ενσωμάτωση ορισμένων κρίσιμων, βραχυπρόθεσμων συμφερόντων της στο Κράτος: ανεξέλεγκτη φορολογική συμπεριφορά των μικρών επιχειρήσεων στο εμπόριο, την εστίαση και λοιπούς κλάδους μικρής επιχειρηματικότητας, ελεύθερη χρήση της μαύρης εργασίας, κατάργηση των ωραρίων, σχεδόν δωρεά εργασία, κατάργηση ακόμη και του στοιχειώδους ελέγχου της Επιθεώρησης Εργασίας. Η κυβέρνηση της ΝΔ υλοποιεί τα πιο τρελά όνειρα του μικρού καπιταλιστή. Ενώ το πρώτο μνημόνιο βύθιζε στην κρίση τις μικρές επιχειρήσεις περιορίζοντας δραματικά την εσωτερική ζήτηση, επομένως και τις πωλήσεις, με το δεύτερο μνημόνιο και τα νομοθετήματα που ακολούθησαν, η αστική τάξη βάζει ξανά κάτω από την ομπρέλα της την παλαιά μικροαστική τάξη των μικρών επιχειρήσεων, του εμπορίου και της αυτοαπασχόλησης, της ανδροκρατούμενης οικογένειας-επιχείρησης, της μικρής ιδιοκτησίας, της φοροδιαφυγής και της αδήλωτης εργασίας. Η αστική τάξη φροντίζει πια για τον παραδοσιακό της σύμμαχο, τους Νοικοκυραίους.

Ο "νοικοκυραίος", μια λέξη που δεν έχει περάσει ακόμη στα λεξικά, είναι προϊόν της γενικής διάνοιας, της συλλογικής ευφυΐας των αριστερών, των αναρχικών και των αντιεξουσιαστών, για να στοχεύσει σε ένα ιδιαίτερο είδος νοικοκύρη. Πρόκειται για την τυπική φιγούρα ενός ατόμου του οποίου η συμπεριφορά καθοδηγείται από τις αξίες της Δεξιάς: Ο Δεξιός φροντίζει πρώτα τον εαυτό του, μετά το νοικοκυριό του (την οικογένειά του), και ίσως μετά να φροντίσει και άλλους, στα πλαίσια κάποιου φιλανθρωπικού

ενδιαφέροντος εάν του περισσέψουν ο χρόνος και το χρήμα. Για τον Νοικοκυραίο, η κοινωνία δεν υπάρχει, υπάρχει μόνο ο εαυτός του και η οικογένειά του, το νοικοκυριό του, και αυτά φροντίζει: είναι ένας τυπικός Δεξιός. Το βάθος της έννοιας του "νοικοκυραίου" δεν σταματάει όμως εκεί. Ποτέ δεν θα αποκαλέσουμε "νοικοκυραίο" έναν τραπεζίτη, έναν εφοπλιστή, έναν ιδιοκτήτη μεγάλης ή μεσαίας επιχείρησης, ένα μεγαλοστέλεχος του ιδιωτικού τομέα, έναν διαφημιστή ή τους άλλους μπάτλερ της εξουσίας: ο τυπικός Νοικοκυραίος βασίζει την ευημερία του στην μικρο-ιδιοκτησία, την αυτοαπασχόληση, τη βιοτεχνία και το μικρό εμπόριο, τις πελατειακές σχέσεις, την εκμετάλλευση των μεταναστών, αλλά και των "εργαζομένων και μη αμειβόμενων μελών της οικογενείας", σε έναν καλό γάμο. Ο χειρότερος εχθρός του είναι η κοινωνική αλλαγή. Είναι εγκλωβισμένος ανάμεσα σε δύο απειλητικές πραγματικότητες: Από την μια βρίσκεται αντιμέτωπος με την διάθεση της αστικής τάξης να συγκεντρώνει και να συγκεντροποιεί την παραγωγή, να αλλάζει την καθημερινή ζωή και την κοινωνικοποίηση των ατόμων προκειμένου να μεγιστοποιεί τα κέρδη της και να ξεπερνάει τις κρίσεις της. Από την άλλη, ο Νοικοκυραίος βρίσκεται αντιμέτωπος με τον χειρότερο εφιάλτη του, τους κομμουνιστές και τους αναρχικούς, αυτούς που θέλουν να φέρουν τα πάνω κάτω ενώ η δική του ευημερία βρίσκεται στην κοινωνική "σταθερότητα", όπως εκείνος ονομάζει τη στασιμότητα. Η στασιμότητα, η ησυχία, η τάξη και η ασφάλεια που επιδιώκει, είναι όροι για να μην απαξιωθούν τα περιουσιακά του στοιχεία, το "ανθρώπινο κεφάλαιό" του, η θέση που με κόπο κατέκτησε στο εμπόριο ή στην παραγωγή, στα κοινωνικά δίκτυα που του παρέχουν εξυπηρετήσεις, η θέση που κατέκτησε στην περιφέρεια του κρατικού πελατειακού συστήματος, το σύστημα αξιών που του επιτρέπει να κρατάει τους συγγενείς στην πειθαρχία που αρμόζει στην ιδιοτέλεια της οικογένειας ως μονάδα συμπύκνωσης συμφερόντων. Όσο για το μέλλον δεν έχει να προτείνει καμιά αλλαγή. Εγκλωβισμένος ανάμεσα στις δύο δυνάμεις κοινωνικής αλλαγής, ο τυπικός Νοικοκυραίος απειλείται από παντού με προλεταριοποίηση. Γίνεται για αυτό ο υπέρμαχος όλων των συντηρητικών αξιών, από την Πατρίδα, την Θρησκεία και την Οικογένεια, έως την Αστυνομία, την Θανατική Ποινή και τον Σεξισμό¹.

Έτσι δένει η συμμαχία της αστικής τάξης με την παλαιά μικροαστική τάξη χάρη στη μνημονιακή πολιτική από το δεύτερο μνημόνιο και μετά. Όχι μόνον έτσι: δένει τη συμμαχία και με την ενσωμάτωση συμφερόντων της παλαιάς μικροαστικής τάξης στο Νέο Εμφυλιοπολεμικό Κράτος.

Βέβαια, θα μπορούσε κάποιος να αντιτάξει ότι ούτως ή άλλως η παλαιά μικροαστική τάξη, η τάξη των νοικοκυραίων, προσδένεται συστημικά στο άρμα της αστικής τάξης, ακόμη και όταν τα αφεντικά του μεγάλου κεφαλαίου επιβάλλουν θυσίες στους νοικοκυραίους επειδή υπερισχύει η ακραία απέχθεια που νοιώθουν για την Αριστερά -συναίσθημα που τροφοδοτείται από την αγάπη του νοικοκυραίου για την στασιμότητα: εάν η αστική τάξη είναι μια φορά "ανατρεπτική", οι εργαζόμενες τάξεις όταν ακολουθούν την δική τους ταξικά αυτόνομη πορεία είναι δέκα φορές πιο επαναστατικές (και όταν δεν είναι πραγματικά επαναστατικές, παραμένουν τέτοιες στο φαντασιακό του μικροαστού νοικοκυραίου). Η συμμαχία της αστικής με την παλαιά μικροαστική τάξη, θα εμφανιζόταν έτσι ως δεδομένη και ανεξάρτητη από την πολιτική σύγκυρία. Αυτό ωστόσο, δεν ισχύει ακριβώς έτσι, με την έννοια ότι σε συνθήκες οξείας κρίσης, σαν τη σημερινή, η παλαιά μικροαστική τάξη δεν στρέφεται μεν προς την Αριστερά, αλλά στρέφεται προς τον φασισμό ή την ακροδεξιά, για να αμυνθεί στις οικονομικές επιθέσεις που δέχεται από την μεγάλη αστική τάξη. Η παλαιά μικροαστική τάξη, όταν αντιπολιτεύεται τους αφέντες της, την αστική τάξη, τους αντιπολιτεύεται με τη μορφή ακροδεξιού ή του φασιστικού "ριζοσπαστισμού" προκειμένου να επιτύχει έναν νέο ταξικό συμβιβασμό που θα αναχαιτίσει τις δυνάμεις που συνθλίβουν

τον νοικοκυραίο. Η πολιτική παροχών, που ασκείται από τη ΝΔ, προς τους μαγαζάτορες, τους ιδιοκτήτες μικρών επιχειρήσεων που απασχολούν προσωπικό, τους εστιατόρες και προς λοιπά τμήματα δυναμικής επιχειρηματικότητας, παροχών που παίρνουν τη μορφή φθηνής (στα όρια της δωρεάν) αδήλωτης εργασίας, συμπίεσης στο ελάχιστο των φορολογικών υποχρεώσεων και κατάργησης όλων των θεσμών που προστάτευαν στο παρελθόν τους εργαζόμενους, είναι μια πολιτική που απομακρύνει την παλαιά μικροαστική τάξη από την ΧΑ και τους Ανεξάρτητους Έλληνες και την ξαναβάζει κάτω από την ομπρέλα της μεγάλης αστικής τάξης, του Νέου Εμφυλιοπολεμικού Κράτους και της Δεξιάς.

1 Θα μπορούσε κάποιος να αντιτάξει ότι αυτά δεν ισχύουν για όλους όσοι τυχαίνει να έχουν ένα εμπορικό κατάστημα ή μια μικρή παραγωγική επιχείρηση. Βεβαίως, αυτό είναι ορθό, για αυτό εξάλλου υπάρχουν και στις γραμμές μας αυτά τα επαγγέλματα. Όταν μιλάμε για κοινωνικές τάξεις μιλάμε με στατιστικούς όρους, δηλαδή για την πλειονότητα όσων έχουν αυτά τα ταξικά χαρακτηριστικά. Μερικοί ξεφεύγουν από τον οικονομικό προσδιορισμό της τάξης τους επειδή όπως όλοι μας ζουν μέσα στις ιδέες τους, στον κόσμο της ιδεολογίας που είναι ο αποκωδικοποιητής της πραγματικότητας.